

1970-2000 DÖNEMİNDE KONYA'DAKİ SİYASİ ORTAM

İbrahim Toruk*

ÖZET

Bu çalışmada, 1970 ile 2000 yılları arasındaki süreçte Konya'da yaşanan siyasi gelişmeler, özellikle sayısal veriler ortaya konarak ve bu değerler, Türkiye ortalama verileriyle karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada 1970'lerden günümüze kadar gelen bir süreçte meydana gelen siyasi gelişmelere Konya perspektifinden bakılarak açıklık ve tanımlamalar getirilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde yapılan 7 Milletvekili Genel Seçimine, 1969 yılında yapılan seçim de dahil edilerek, 8 seçimin sonuçları incelenmiştir. Ayrıca seçimlerde milletvekilliği kazanan adayların isimleri ve partileri de verilmiştir. Bu dönemde yapılan Mahalli İdareler Seçimlerinden, özellikle Konya Belediye Başkanlığı seçimleri üzerinde durulmuştur.

Yine bu dönemde yaşanan iki askeri müdahale neticesinde bir çok parti kapatılmış ve yenileri kurulmuştur. Çalışmada bu partilerden de bahsedilmektedir. Kısaca 30 yıllık siyasi hayatımızın Konya eksenli bir özeti verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyasi ortam, seçimler, Konya.

THE POLITICAL ENVIRONMENT IN KONYA BETWEEN 1970-2000

ABSTRACT

The object of this study is to analyze the political developments in the era between the years 1970-2000 in the Turkish region Konya by presenting political data and comparing them with the Turkish mean in general.

This certain era-an era very important in view of the development of modern Turkish political life-and region- it resembles a pretty good average of Turkey in general as this comparative study will show - we attempted to develop systematic definitions have been included to the eight general elections in this era and together with the municipality elections of Konya city these data formed the base of the analysis.

As an important input to the system are the two military interventions to be seen which made their impact on the political structure by making room and opportunity for new political establishment which took place against the conventional structure which was seeking recovery.

In short we tried here to summarize the past 30 years of Turkish political life on the axis of Konya region.

Keywords: Political environment, elections, Konya

42

GİRİŞ

Konya son yıllarda kültürüyle, yaşantısıyla ve ekonomik alandaki atılımlarıyla adından sıkça söz ettiren bir şehirdir. Konya binlerce yıllık tarihi geçmişi ve birikimleriyle üzerinde durulması ve incelenmesi gereken önemli bir olgudur. Tarihsel süreçte etkin bir rol oynamış Selçuklu Devleti'nin başkentliğini yapmış, tarihin önemli olaylarına tanık olmuş önemli bir kültür merkezidir.

Konya, Cumhuriyetten önceki dönemde eski heybetinden uzaklaşmış sıradan bir Anadolu şehri durumuna düşmüştür. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte gelişmeye ve tekrar Selçuklu dönemindeki parlak günlerine dönmeye başlamıştır. Bu gelişmenin özellikle 1950'den sonra olduğu kabul edilen bir gerçektir.

Sosyal tarihimiz, son asrın en hızlı toplum değişimine şahit olmuştur. Konya da bu sosyal de-

ğişim olgusunun içindedir. O değişimin otuz yıllık dilimi, toplanan malzemeler ve yapılan değerlendirmeler ışığında, "tümü" kavramak için vazgeçilmez parçalardan birini oluşturacaktır.

Bu çalışmada 1970'lerden günümüze kadar gelen siyasi gelişmelere Konya açısından bakılmış ve bu süre içerisinde yapılan genel ve mahalli seçim sonuçları analiz edilmiştir. Konuyla bağlantısı açısından 1969 yılındaki seçimler de ele alınmıştır.

SEÇİMLER

MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ

Bu dönemde ilki 1969 yılında olmak üzere, 1973, 1977, 1983, 1987, 1991, 1995 ve 1999 yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni oluşturacak milletvekillerini seçmek için 8 tane genel seçim ve 1979 yılında bir de ara seçim yapılmıştır.

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi

1970-2000 Döneminde Konya'daki Siyasi Ortam (42-55)

tır. Her bir seçimle ilgili değerlendirmeler aşağıda ele alınmaktadır.

1969 YILI MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ

Bu seçimlerden AP, hem Türkiye genelinde hem de Konya'da birinci parti olarak çıkıyordu. Konya'daki milletvekili dağılımı: AP=9, CHP=4, CGP=2 ve Bağımsız=1 şeklindeydi. Partilerin bu seçimlerde aldıkları oylar Tablo I, Tablo IV ve Tablo V'te verilmiştir.

Seçilen Milletvekilleri: AP: Faruk Sükan, Bahri Dağdaş, Ethem Kılınçoğlu, Yılmaz Öztuna, Bahadır Müderrisoğlu, M. Necati Kalaycıoğlu, M. Kubilay İmer, Özer Ölçmen ve Seza-i Ergun.

CHP: Mustafa Üstündağ, İrfan Baran, Sadi Koçtaş ve Orhan Okay.

Cumhuriyetçi Güven Partisi: İhsan Kabadayı ve Vefa Tanır.

Bağımsız: Necmeddin Erbakan (Yeni Meram 14.10.1969).

14 EKİM 1973 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ

14 Ekim 1973 Milletvekilliği genel seçimlerinde, Türkiye genelinde CHP, Konya da ise DP (Demokratik Parti) birinci oluyordu.

Partilerin kazandığı milletvekili sayısı DP=6, CHP=4, MSP=3, AP=2, CGP=1

DP'den seçilen milletvekilleri: Faruk Sükan, Bahri Dağdaş, Özer Ölçmen, Necati Kalaycıoğlu, Muzaffer Demirtaş ve Kubilay İmer.

CHP'den seçilen milletvekilleri: Mustafa Üstündağ, İsmet Büyükyaylacı, Ali Kökbudak ve Hüseyin Keçeli.

MSP'den seçilen milletvekilleri: Necmeddin Erbakan, Reşat Aksoy ve Şener Battal.

AP'den seçilen milletvekilleri: Kemalettin Gökakın ve Oğuz Atalay.

SEÇİM YAPILAN YILLAR								
PARTİ ADI	1969	1973	1977	1983	1987	1991	1995	1999
Adalet Partisi (AP)	27.623	8.884	26.820	-	-	-	-	-
Anavatan Partisi (ANAP)	-	-	-	125.053	117.858	58.338	48.257	16.772
Büyük Birlik Partisi (BBP)	-	-	-	-	-	-	-	9.255
Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP)	-	-	3.405	-	-	-	-	-
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	11.020	15.432	31.586	-	-	-	10.395	8.569
Demokratik Parti (DP)	-	38.823	5.040	-	-	-	-	-
Demokratik Sol Parti (DSP)	-	-	-	-	11.280	19.126	21.066	28.102
Doğru Yol Partisi (DYP)	-	-	-	-	32.344	58.349	27.390	35.111
Fazilet Partisi (FP)	-	-	-	-	-	-	-	153.553
Halkçı Parti (HP)	-	-	-	20.745	-	-	-	-
Islahatçı Demokrasi Partisi (IDP)	-	-	-	-	2.515	-	-	-
Millet Partisi (MP)	-	729	-	-	-	-	-	1.299
Milli Güven Partisi (MGP)	-	5.664	-	-	-	-	-	-
Milli Selamet Partisi (MSP)	-	24.482	44.671	-	-	-	-	-
Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP)	-	-	-	-	11.182	-	-	-
Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP)	-	-	-	22.106	-	-	-	-
Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)	2.241	3.551	10.952	-	-	-	32.194	93.835
Refah Partisi (RP)	-	-	-	-	57.394	116.630	185.075	-
Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)	-	-	-	-	26.189	17.785	-	-
Halkın Demokrasi Partisi (HADEP)	-	-	-	-	-	-	5.153	6.122
Bağımsızlar	11.412	-	-	3545	126	-	-	231

TABLO I : Milletvekili Genel Seçimlerinde Konya Merkezindeki Oy Dağılımı (1969-1999)

KAYNAK : DİE Milletvekili Genel Seçim Sonuçları, Konya İli: 1983,1987,1991,1995 ve 1999, Yeni Meram 14.10.1969 Yeni Konya 16.10.1973; 07.06.1977

CGP'den seçilen milletvekili: Vefa Tanır (Yeni Konya 16.10.1973).

5 HAZİRAN 1977 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ

Partilerin kazandığı milletvekili sayısı: CHP=5, AP=5, MSP=3, MHP=2 ve DP=1

1977 Yılında Seçilen Milletvekilleri ve Partileri: CHP: Mustafa Üstündağ, M. Yücel Akıncı, Hüseyin Kaleli, Durmuş Ali Çalık ve Ahmet Çobanoğlu.

AP: Aydın Menderes, Kubilay İmer, Oğuz Atalay, Necati Kalaycıoğlu ve Mustafa Güzelkılınç. MSP: Necmeddin Erbakan, Tahir Büyükkörükçü ve Şener Battal.

MHP: Agah Oktay Güner ve İhsan Kabadayı. DP: Faruk Sükan.

DP Konya milletvekili Faruk Sükan, DP Genel Başkanı'nın bile seçilemediği seçimlerde tüm Türkiye'de seçilen tek DP milletvekili olma özelliğini taşıyordu.

1979 MİLLETVEKİLİ ARA SEÇİMİ

Konya'da da yapılan Ara Seçimlere katılım %73 oranında gerçekleşiyor ve 443.782 oy kullanılıyordu. 24.196 oy geçersiz sayılıyor ve 204.169 oy alan AP adayı Şaban Karataş milletvekili oluyordu. CHP 94.692, MSP 64.708, MHP ise 39.999 oy alıyordu. Konya merkezde oy dağılımı şöyle gerçekleşiyor: AP 61.808, CHP 16.697, MSP 28.574, MHP 9.743 oy alırken, cezaevindeki sandıktan birinci parti olarak MHP çıkıyordu (Yeni Konya 16.10.1979). Bu ara seçimlerde 5 milletvekilliğini de AP'ye kaptıran CHP, hükümetten çekilmek zorunda kalıyordu.

1983 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ

1983 yılında yapılan Milletvekilliği genel seçimlerinde; Konya'dan ANAP 8, HP 3, (Milliyetçi Demokrasi Partisi) MDP ise 2 milletvekili çıkarıyordu. Bu seçimlerde Meclis'e giren Konya Milletvekillerinin isimleri ve partileri şunlardı:

ANAP

Abdullah TENKEKİ
Ziya ERCAN
Altınok ESEN
Abdurrahman BOZKIR
Nihat HARMANCI

Saffet SERT
Kemal OR
Kadir DEMİR

MDP

Vecihi AKIN
Haydar KOYUNCU

HP

Fahrettin ÖZDİLEK
Sabri IRMAK
Salim EREL

1987 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ

29.11.1987 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimi sonuçlarında Anavatan partisi bir öncesi seçime oranla daha fazla milletvekili çıkarıyordu. Bu seçim sonuçlarına göre ANAP 12, (Doğru Yol Partisi) DYP ise 2 milletvekilini Meclis'e gönderiyordu. Milletvekillerin partilere göre dağılımı aşağıda verilmektedir.

ANAP

Mehmet KEÇECİLER
Haydar KOYUNCU
Mustafa DİNEK
Mehmet ŞİMŞEK
Abdurrahman BOZKIR
Ali Talip ÖZDEMİR
Adil KÜÇÜK
Saffet SERT
Ali PINARBAŞI
Ziya ERCAN
Abdullah TENKEKİ
Kadir DEMİR

DYP

Vefa TANIR
Ömer ŞEKER

1991 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ:

Tercihli oy sisteminin de getirildiği 20 Ekim 1991 Milletvekili Genel Seçimlerinde Anavatan Partisi'nin büyük oranda oy kaybettiğini ve il birinciliğini DYP ile (Refah Partisi) RP'ye kaptırıldığını görüyoruz. 1991 yılı seçimlerine MHP ve RP tek liste halinde girdiler. Bu seçimlerde DYP ve RP, 6'şar milletvekiline sahip olurken ANAP sadece bir milletvekili çıkarabilmiştir.

RP

Necmeddin ERBAKAN
Ahmet Remzi HATİP
Mustafa ÜNALDI

Musa ERARICI (MHP kontenjanından)
Servet TURGUT (MHP kontenjanından)
Abit KIVRAK

DYP

Vefa TANIR
M. Ali YAVUZ
Ömer ŞEKER
Hasan AVŞAR
Ali GÜNAYDIN
Osman ÖZBEK

ANAP

Mehmet KEÇECİLER

24.12.1995 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ

1995 Milletvekili genel seçimlerinde Konya'dan toplam 16 milletvekili Meclis'e giriyordu. Bu seçim sonuçlarına göre RP 9, DYP 3, ANAP 2, DSP ve CHP birer milletvekili çıkarıyordu. Bu seçimlerde parlamentoya giren milletvekilleri:

RP

Necmeddin ERBAKAN
Hüseyin ARI
Veysel CANDAN
Mustafa ÜNALDI
Lütfi YALMAN
Abdullah GENCER
Remzi ÇETİN
H. Hüseyin ÖZ
T. Rıza GÜNERİ

DYP

Mehmet Ali YAVUZ
Necati ÇETİNKAYA
Ali GÜNAYDIN

ANAP

Mehmet KEÇECİLER
Ahmet ALKAN

DSP

A. Turan BİLGE

CHP

Nezir BÜYÜKCENGİZ

19.04.1999 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ

19.04.1999 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinde (Fazilet Partisi) FP 6, MHP 5, DYP 2, DSP 2 ve ANAP da bir milletvekili çıkarıyordu. Bu seçimlerde parlamentoya giren milletvekilleri:

FP

Hüseyin ARI

Veysel CANDAN
Remzi ÇETİN
T.Rıza GÜNER
Özkan ÖKSÜZ
Lütfi YALMAN

MHP

M. Sait GÖNEN
Faruk BAL
Ömer İZGİ
Ali GEBEŞ
Hasan KAYA

DYP

Mehmet GÖLHAN
Mehmet Ali YAVUZ

DSP

M.Emrehan HALICI
Tevfik BİLGE

ANAP

Mehmet KEÇECİLER

MAHALLİ İDARELER SEÇİMLERİ (1970-1999)

KONYA BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

1970-1999 yılları arasında ilki 1970 yılında görevdeki başkanın bir trafik kazasında vefatı olmak üzere, 1973, 1978, 1984, 1989, 1994 ve 1999 yıllarında toplam 7 tane belediye başkanlığı seçimi yapılmıştır. 22 Şubat 1970'te yapılan Konya Belediye Başkanlığı seçimini Yılmaz Kulluk kazanıyordu. Kulluk çekişmeli geçen seçimde rakibi CHP adayı Nazif Yardımcı'yı yaklaşık 1700 oyla geride bırakıyordu. AP adayı Yılmaz Kulluk 21.066 oy alırken, CHP adayı Nazif Yardımcı 19.350 oy alıyordu (Yeni Meram 23.02.1970).

1973 YILI BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

Başkanlık seçimlerinin sonuçları şu şekilde alınıyordu: DP adayı Yılmaz Kulluk: 18.053, CHP adayı Nazif Yardımcı: 13.160, MSP adayı H.Hüseyin Alp: 10.074, AP adayı Kemal Onsun'a 1.707 oy çıkıyordu. Yılmaz Kulluk bir dönem daha Başkan oluyordu (Yeni Meram 11.12.1973).

1977 YILI BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

Bu seçimlerde Mehmet Keçeciler, 27.556 oyla belediye başkanı seçiliyordu. CHP adayı Ertanık

SEÇİM YAPILAN YILLAR							
PARTİLER	1970	1973	1978	1984	1989	1994	1999
Adalet Partisi (AP)	21.066	1.707	8.933				
Anavatan Partisi (ANAP)				78.793	31.091	86.956	12.800
Büyük Birlik Partisi (BBP)						1.605	5.008
Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP)							
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	19.350	13.160	19.182			1.190	6.320
Demokratik Parti (DP)		18.053					
Demokratik Sol Parti (DSP)					7.282	5.173	15.557
Doğru Yol Partisi (DYP)				9.639	44.568	11.202	30.630
Fazilet Partisi (FP)							150.515
Halkçı Parti (HP)				4.710			
İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP)					1,022		
Milli Selamet Partisi (MSP)		10.074	34.325				
Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP)					8.033		
Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP)				5.476			
Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)						21.058	82.008
Refah Partisi (RP)				24.354	76.621	130.353	
Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)					15.294	4.971	
Halkın Demokrasi Partisi (HADEP)							3.703
Bağımsızlar						299	

TABLO II : Konya Merkez Belediye Başkanlığı Seçim Sonuçları

NOT : 1. Koyu renkle yazılmış olanlar, Belediye Başkanlığını kazanan partinin oylarıdır.
: 2. 1989 ve daha sonraki seçimler Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçim sonuçlarıdır.

KAYNAK : Yeni Meram, 23.02.1970; Yeni Meram, 11.12.1973; Yeni Konya, 20.03.1978; DİE Mahalli İdareler Seçim Sonuçları, 1989, 1994 ve 1999.

21.927, AP adayı Ortaer 17.683 oy alıyorlardı (Yeni Meram 13.12.1977). 1977 yılında yapılan bu başkanlık seçim sonuçlarının iptal edilmesi üzerine 1978 yılının Mart ayında yeniden seçime gidiliyordu.

1978 YILINDA YİNELENEN KONYA BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMİ

1977 yılındaki seçimleri kazanan MSP adayı Mehmet Keçeciler 34.325 oy alarak tekrar başkanlığa seçiliyordu. CHP 19.182 ve AP ise 8.933 oy alıyordu (Yeni Konya, 20.03.1978).

1984 YILI KONYA BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

12 Eylül askeri müdahalesinden sonra 1984 yılında ilk yapılan Mahalli İdareler ve Belediye Başkanlığı seçiminden ANAP'ın başarılı çıktığını görüyoruz. Belediye Başkanlığını ANAP'ın adayı Ahmet Öksüz kazanıyordu.

1988 YILI KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

Bu seçimde Refah Partisi'nin idari yapılanmada üç ilçeye bölünerek Büyükşehir belediyesi olma hüviyetini kazanan Konya merkezde hem Büyükşehir hem de Selçuklu, Meram ve Karatay şeklinde isimlendirilen merkez ilçelerin belediye başkanlıklarını aldığını görüyoruz. Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığını Halil Ürün, Selçuklu ilçesi başkanlığını İsmail Öksüzler, Meram'ı Veysel Candan ve Karatay'ı Mustafa Özkafe kazanıyordu.

1994 YILI KONYA BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

RP 1989 yılından sonra 1994 seçimlerinde de başarılı oluyor ve Büyükşehir ile üç merkez ilçe belediyesini kazanıyordu. 1989 yılında Büyükşehir Belediye Başkanlığını kazanan Halil Ürün daha sonraki 1994 seçimlerinde de tekrar başkan

SEÇİM YAPILAN YILLAR									
PARTİLER	1989			1994			1999		
	Karatay	Meram	Selçuklu	Karatay	Meram	Selçuklu	Karatay	Meram	Selçuklu
Anavatan Partisi (ANAP)	7.952	12.401	10.032	10.299	25.607	18.312	1.949	4.906	4.786
Büyük Birlik Partisi (BBP)				680	787	754	1.094	2.416	2.156
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)				300	415	751	833	2.530	3.651
Demokratik Sol Parti (DSP)	2.296	3.332	2.691	1.639	1.623	2.576	2.985	5.180	7.737
Doğru Yol Partisi (DYP)	11.765	23.280	15.808	4.010	7.159	5.948	5.391	7.132	13.313
Fazilet Partisi (FP)							38.891	53.741	51.610
İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP)									
Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP)	2.013	3.560	2.863						
Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)				4.291	9.419	26.852	15.851	27.872	46.199
Refah Partisi (RP)	24.177	30.295	21.617	41.488	49.930	43.810			
Sosyal Demokrat Halkçı P. (SHP)	3.327	5.532	9.735	684	1.700	4.156			
Halkın Demokrasi P. (HADEP)							1.515	815	1.911
Bağımsızlar									

TABLO III : Konya Merkez İlçelere Ait Başkanlık Seçim Sonuçları
KAYNAK : DİE 1989, 1994 ve 1999 Mahalli İdareler Seçim Sonuçları

seçiliyordu. Selçuklu'da İsmail Öksüzler, Meram'da Mustafa Özkan, Karatay'da ise Mustafa Özkafa belediye başkanlıklarını kazanıyorlardı.

1999 YILI KONYA BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

Önceki seçimlerde RP'den seçilen Başkanlar, 1999 yılında RP'nin kapatılmasıyla, bu seçimlerde yeni kurulan Fazilet Partisinden aday oluyorlardı. Daha önce iki dönem RP'den Karatay İlçesine Belediye Başkanı seçilen Mustafa Özkafa bu kez FP'nin adayı olarak Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığını kazanıyordu. Selçuklu ilçesinde Adem Esen, Meram ilçesinde Mustafa Özkan ve Karatay ilçesinde Mehmet Şen başkanlığa seçiliyorlardı. 3 ilçe ve Büyükşehir FP adayları kazanıyorlardı.

GENEL SEÇİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

AP'nin 1969 seçimlerde hem Konya'dan hem de Türkiye genelinden oldukça güçlü olarak çıktığını görüyoruz. AP'nin 1973 yılı seçimlerinde Konya'da bir hezimete uğradığını söylemek zor olmasa gerekir. AP, 1973 yılı seçimlerinde yaklaşık 100 bin oy ve 7 milletvekilliği kaybediyordu. Bu hezimette partiden ayrılıp DP'ye geçen 5 Konya milletvekilinin de etkisi var. Zira, DP gibi yeni kurulan bir parti 1973 yılı seçimlerinde, 6

milletvekili kazanarak Konya'dan birinci parti olarak çıkıyordu. 1977 yılı seçimlerinde AP kendini toparlıyordu. Bunda MC hükümetlerine girmesinin de olumlu bir etkisi olabilir. AP Konya'da kaybettiği prestijini yeniden kazanıyor ve birinci parti olan CHP ile aynı sayıda 5 milletvekilliği kazanıyordu. AP, 1979 yılında boş bulunan 5 milletvekilliği için yapılan ara seçimlerden, hem Konya'da hem de Türkiye'de büyük bir oy patlamasıyla çıkıyor ve milletvekilliğinin tamamını alıyordu.

Bu sonuçlar CHP hükümetinin istifa etmesine ve sağ partilerden destekli bir AP Azınlık Hükümeti'nin kurulmasına yol açıyordu. 27 Mayıs 1960 darbesinde kapatılan Demokrat Parti'nin seçmen kitlesine yönelik kurulan AP, misyonunu yüklediği Demokrat Parti'ye (DP) benzer bir şekilde hükümetteyken 12 Eylül 1980 müdahalesiyle karşılaşıyor ve diğer partiler gibi kapatılarak siyasi tarihimizdeki yerini alıyordu.

CHP, 1969 ve 1973'te Konya'da ikinci parti durumunda ve 4 milletvekiline sahipti. 73'te yine ikinci parti olurken yine 4 milletvekili alıyordu. Türkiye çapında sıçrama yaptığı 77 seçimlerinde ise, Konya'da da birinci parti durumuna yükseliyor, fakat AP gibi 5 milletvekili çıkarabiliyordu. İktidar olarak girdiği 1979 yılı ara seçimlerinde ise, Konya'da ikinci parti durumuna düşüyor ama AP'nin aldığı oyların yarısını bile alamıyordu.

du.

Erbakan, 1969 yılında bağımsız olarak girdiği genel seçimlerde, Konya milletvekili oluyordu. Erbakan aldığı, 22.926 oyla; AP, CHP ve CGP'den sonra, 4. sıraya oturuyordu. Erbakan'ın ilk parti denemesi olan Milli Nizam Partisi laikliğe aykırı söylemlerinden dolayı hiçbir seçime girmeden 12 Mart 1971 müdahalesinin akabinde kapatılıyordu. Milli Görüş Hareketi 1972 yılında MSP'yi kurduktan sonra katıldığı, 1973 yılı genel seçimlerinde Türkiye ve Konya'da 3. parti durumuna yükseliyor ve Türkiye genelinde 48, Konya'da ise 3 milletvekili çıkarıyordu. MSP, 1977 seçimlerinde, Konya'da aldığı 3 milletvekilliğiyle yine 3. parti durumunda yer alırken, Türkiye genelinde oy kaybediyor ve 1973 seçimlerine göre 24 milletvekili kayıpla, 24 milletvekili olan bir parti durumuna düşüyor fakat Türkiye'nin 3. büyük partisi olma hüviyetini koruyordu. 1979 yılı ara seçimlerinde aldığı oyla Konya'da yine 3. parti durumunda bulunuyordu.

Demokratik Parti, kurulduktan sonra katıldığı ilk seçimlerde Konya'da büyük zafer kazanıyordu. Türkiye'de ise, CHP, AP ve MSP'den sonra 45 milletvekilliğiyle 4. parti durumuna geliyordu. 1977 seçimlerinde Konya'dan 1 milletvekili alarak seçimden 5. parti olarak çıkarken, Türkiye genelinde 6. sırada yer alıyordu. 1977 seçimleri adeta DP'nin tükenişi oluyordu.

MHP, Konya'da 1969 ve 1973 seçimlerinde pek başarılı olamıyor. 1969'da 5. sırada çıkarken, 73'de 6. parti durumunda bulunuyordu. MHP oy patlamasını 1977 seçimlerinde yapıyor ve iki milletvekili alarak 4. parti durumuna yükseliyordu. 1979 araseçimlerinde ise yine 4. parti oluyordu.

CGP, 1969 seçimlerinde kazandığı 2 milletvekilliği ile 3. parti, 1973'te aldığı 1 milletvekilliği ile, 5. parti, 1977'de ise 6. parti oluyor ve milletvekili çıkaramıyordu.

PARTİLERİN KONYA MERKEZDEKİ DURUMU

Konya şehir merkezinin oluşturduğu seçim bölgesindeki oy dağılımı; Konya genelinin oy dağılımına göre daha bir farklılık göstermektedir. 1969 yılındaki farklılıklar arasında, bağımsız aday Necmeddin Erbakan Konya genelinde 23 bin oyla 4. sırada bulunurken, bu oyların tam %50'sini Konya şehir merkezinden aldığı ve

bu seçim bölgesinde AP'den sonra ikinci sırada bulunduğunu görüyoruz.

Necmeddin Erbakan'ın Genel Başkanı olduğu MSP'yi 1973 yılı seçimlerinde, Konya genelinde 3. parti olmasına rağmen, Konya merkezde mevcut oylarını %100 artırarak, DP'nin ardından ikinci parti oluyordu. Yine MSP'nin 1977 seçimlerinde Konya genelinde 3. parti durumunda iken, Konya merkezde aldığı 45 bine yakın oyla ve büyük bir farkla, CHP'nin önünde birinci parti olarak yer aldığına şahit oluyoruz. 1979 seçimlerinde ise, oylarının %35 oranında azaldığını ve 29 bin civarına gerilediğini, ama yine de ikinci parti durumunda olduğunu görüyoruz.

1969 seçimlerinde Konya merkezde 28 bin oyla birinci olan AP'nin, 73'de büyük bir oy kaybıyla (yaklaşık %70) 8 binlere kadar düştüğünü ve 4. parti durumuna indiğini görüyoruz. 1977'de aldığı 27 bin oyla, 3. parti durumuna yükselirken, 1979 ara seçiminde büyük bir patlama ile, 62 bin civarında oy alırken en yakın rakibi MSP 28.574 oy alabiliyordu. Bir milletvekilliği için yapılan bu ara seçimin, seçim analizi için çok net bir sonuç vermediği ve o dönem iktidarda bulunan CHP'nin indirilmesi için ona alternatif durumda bulunan AP'ye tepki oyları geldiği söylenebilir.

1969 seçimlerinde Konya genelinde 2. parti olan CHP, Konya merkezde aldığı 11 bin oyla 3. Durumda yer alıyordu. 1973 seçimlerinde oylarını artırarak Konya genelinde 2. parti olurken, Konya merkezde 15 bin oyla 3. parti durumunda bulunuyor. 1977 seçimlerinde Konya genelinde birinci iken, Konya merkezde, 32 bin oyla MSP'nin ardından 2. sırada bulunuyor. 1979 seçimlerinde Konya genelinde ikinci parti iken, Konya merkezde ise üçüncü parti durumuna düşüyordu.

MHP, 1969 ve 1973 seçimlerinde Konya merkezde hiçbir varlık gösteremiyor ve aldığı 3500 oyla 6. sırada bulunuyordu. 1977'de aldığı 11 bin oyla, oylarını %300 den fazla arttırıyor ve 4. parti durumuna yükseliyordu. 1979'da ise, aldığı oyları hemen hemen koruyarak, 4. parti olma konumunu sürdürüyordu.

DP ilk katıldığı 1973 seçimlerinde Konya genelinde olduğu gibi, Konya merkezde de birinci parti oluyor daha sonraki 1977 seçimlerinde ise her iki seçim bölgesinde de 5. sıraya düşüyor ve bu girdiği son seçim oluyordu.

CGP, 1969'da Konya genelinde 3. parti iken, merkezde 4. sırada yer alıyor, 1973'de ise, her iki seçim bölgesinde de 5. sırada yer alıyor ve daha sonraki yıllarda milletvekili çıkaramayan bir parti oluyordu.

1969 yılı seçimlerinde Türkiye, Konya geneli arasında bir uyum vardır. Farklı olarak Konya merkezde bağımsız aday Necmeddin Erbakan AP'nin ardından 2. olmuştur.

1973'de tam bir uyumsuzluk vardır. Türkiye genelinde CHP ilk sırayı alırken, Konya'da DP ilk sıraya yerleşmiş, CHP ikinci MSP ise üçüncü olmuştur. Merkezde ise MSP ikincidir.

1977 seçimlerinde Türkiye ile Konya ili arasında aynı uyum ve sıralama vardır. Konya merkez ise tamamıyla farklıdır, zira birinci parti MSP ikinci CHP ve üçüncü AP'dir

Yukarıdaki sonuçlardan Konya şehir merkezinin sağ partilere daha çok oy verdiğini söyleyebiliriz. Erbakan'ın bağımsız adaylığından sonra kurduğunu MSP'nin Konya merkezde en büyük parti olduğunu görüyoruz.

12 EYLÜL SONRASI SİYASİ HAYAT

12 Eylül'le birlikte bütün siyasi partilerin kapatıldığını görüyoruz. 12 Eylül askeri müdahalesinin sebep olduğu ve yaklaşık 3 yıl süren geçiş döneminden sonra, 1983 yılında parlamenter demokrasinin ve onun asli unsuru siyasi partilerin, halkın ipotek konmamış iradesiyle iktidara gelebilmesi için seçimlerin yapılmasına karar veriliyordu. Seçimlere siyasi yasaklar nedeniyle bazı parti ve adayların katılmasına izin verilmiyordu. 1983 yılındaki seçimlere yeni kurulan 3 parti girmiştir.

1983 yılında yapılan seçimler, bir müddet ara verilmiş demokratik hayata yeniden geçiş niteliği taşıyan ilk seçimlerdi ve o yüzden büyük önem taşıyordu. Bu seçimleri, en son (meşru) iktidar olan Demirel Hükümetinin Başbakanlık Müsteşarı, 24 Ocak Kararlarının mimarı ve aynı zamanda 12 Eylül döneminin Ekonomi Bakanı olan Turgut Özal'ın kurduğu Anavatan Partisi'nin (ANAP) büyük bir farkla kazandığını görüyoruz. Necdet Calp'in Başkanlığında ve sol çizgiyi temsil ettiğini ifade eden Halkçı Parti (HP) seçimlerden ikinci parti olarak çıkıyordu.

12 Eylül mimarlarının açıkça desteklediği ve E-

mekli bir General olan Turgut Sunalp'in kurduğu Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) ise desteğin belki de yararından çok zararını görerek seçimden sonuncu olarak çıkıyordu.

Konya ili genelinde ANAP'ın tüm oyların yaklaşık % 60'ını alarak (Türkiye genelinde aldığı oy ortalamasının üstünde) 8 milletvekili, HP'nin 3, MDP'nin ise 2 milletvekili çıkardığını ve böylece Türkiye geneliyle Konya ili arasında tam bir paralellik olduğunu görüyoruz.

Konya merkezde ise ANAP'ın oy yüzdesinin %72'yi aştığını, MDP'nin ise az bir farkla HP'nin önünde seçimden ikinci olarak çıktığını görüyoruz. Bu sonuçtan Konya merkezdeki oy dağılımında sol partilerin çok daha düşük oy aldığını, bu durumun da tüm Konya ili ve Türkiye genelinden oldukça farklı bir tablo ortaya çıkardığını söyleyebiliriz.

1987 yılı seçimlerinin tam manasıyla ANAP'ın büyük bir zaferiyle sonuçlandığını görüyoruz. 292 milletvekiliyle ve öncesine göre daha büyük bir sayısal çoğunlukla iktidara geldiğini görüyoruz. Seçimlerden SHP 99 milletvekiliyle ikinci, DYP ise 59 milletvekiliyle üçüncü parti olarak çıkıyordu.

Konya ili genelinde ANAP yine birinci parti olarak çıkıyor ve 16 milletvekilinin 12'sini alıyor, DYP de kalan iki milletvekilliğini kazanıyordu.

Konya merkezde ise ANAP birinci parti olurken, Refah Partisi (RP) adeta istikbaldeki başarısının işaretlerini veriyor. ANAP'ın yarısı kadar, yaklaşık 57 bin oy alarak ikinci parti oluyor. DYP ise 32 bin civarında oy alarak üçüncü parti olarak seçimlerden çıkıyordu.

1991 yılı seçimleri DYP'ye büyük bir başarı getiriyor ve uzun süredir tek başına iktidarda bulunan ANAP'ı iktidardan ediyordu. DYP 178 milletvekili alırken, ANAP 115, SHP 88, RP ise 62 milletvekilliği kazanıyordu. Bu seçimlerde bazı sağ partiler ittifaka gidiyor. MHP ve IDP, RP'nin ismi altında seçimlere giriyordu. Partileri bu ittifaka zorlayan gerekçe ise ülke genelindeki %10 barajını aşamama endişesiydi. Bu ittifak amacına ulaşıyor ve alınan neticelerle bu partiler meclise girmiş oluyorlardı.

Konya ili genelinde ittifak partilerinin başarısı daha büyük oluyor ve seçimden RP birinci olarak çıkıyor ve en yakın rakibi DYP'ye 45 bin oy

fark atıyordu. Bu seçimlerde RP ve DYP 6'şar, ANAP ise 1 milletvekiline sahip oluyordu. Konya merkezde ise, DYP ve ANAP 58 biner oy alırken, RP 116 binden fazla oy alarak birinci parti oluyordu. DSP ve SHP'ye toplam 37 bin oy çıkıyordu.

1995 yılında RP 158, DYP 135, ANAP 132 ve CHP 47 milletvekilliği kazanıyordu. Türkiye genelinde ilk kez RP birinci parti olarak çıkıyordu. MHP ise %10 barajını aşamayıp parlamentoya giremiyordu. 1995 yılı seçimlerinde cezaevlerindeki tutuklulara ve 18 yaşındaki gençlere de oy kullanma hakkı verilmiş ve yaklaşık 8 milyon gence, seçmen kütüklerine isimlerini yazdırmak kaydıyla oy kullanma imkanı sunulmuştur (Hürriyet, 30.10.1995). Bu seçimlerde milletvekili sayısı 450'den 550'ye çıkarılmıştır. BBP'si, ANAP listesi altında seçimlere katılmış ve 7 milletvekili kazanmıştır. Konya ili genelinde RP tüm oyların %41.7'sini alarak 9 milletvekilliğine sahip oluyordu. DYP 3, ANAP 2, DSP ve CHP 1'er milletvekilliği kazanıyorlardı. Konya merkezde ise, RP 185 bin oyla tüm oyların %56'sını alırken, ANAP 48 bin oyla ikinci, MHP ise 32 bin oyla üçüncü parti oluyordu.

1999 yılında yapılan seçimlerin galibi 139 milletvekilliği kazanan DSP oluyordu. Daha önceki yıllarda tek başına barajı aşamayan ve bu seçimde de aşacağı konusunda kuşku duyulan MHP, yeni Genel Başkanı Devlet Bahçeli ile büyük bir sıçrama yapıyor ve 129 milletvekilliğiyle ikinci parti oluyordu. Yeni kurulup ilk kez seçime giren Fazilet Partisi (FP) 111, ANAP 86 ve DYP ise 85 milletvekilliği kazanıyordu.

Konya ili genelinde ise kapatılan RP'nin seçmen kitlesine hitap eden Fazilet Partisi seçimlerden 280 bine yakın oyla birinci parti olarak çıkıyordu. 235 bine yakın oy alan MHP ikinci parti olurken, DSP'ye 30 bin oy fark atan DYP onu takip ediyordu. Partiler arasında sandalye dağılımı FP 6, MHP 5, DYP ve DSP 2'şer ve ANAP ise 1 şeklinde oluyordu. Konya merkezdeki seçim sonuçlarına göre, FP 153 bin oyla birinci parti olurken, MHP 93 bin oyla ikinci, DYP ise 35 bin oyla üçüncü parti oluyordu. Bu oy dağılımıyla Konya il merkezi Türkiye genelinden daha farklı bir tablo ortaya koyuyordu.

SİYASİ ORTAM ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

1969 yılındaki seçimlerden başarıyla çıkan AP

Genel Başkanı Süleyman Demirel'in II. ve akabinde III. Demirel hükümetlerini kurduğunu görüyoruz. III. Demirel hükümeti, 12 Mart Muhtırası üzerine 26 Mart 1971'de istifa ediyordu.

12 Mart sürecinde çoğunluğu TBMM üyeleri dışından teknokrat ağırlıklı partilerüstü I.Erim, II. Erim hükümetleri daha sonra da, AP, CHP ve MGP'den oluşan Ferit Melen Hükümeti ve benzer şekilde kurulan Talu Hükümetini görüyoruz. Ekim 1973 seçimlerinden sonra görevlendirilen CHP ve AP Genel Başkanlarının hükümet girişimi başarısız olunca, görevine devam eden Talu da, CHP, AP ve CGP'li bir koalisyon hükümeti kuramayınca 1974 yılı başında istifa ediyordu.

I. Ecevit Hükümetinde ise CHP ve MSP'nin koalisyon yaptıklarını ve 10 ay hükümet olduklarını görüyoruz. Daha sonra ise Cumhuriyet Senatosu üyesi Sadi Irmak tarafından kurulan, CGP ve parlamento dışından teknokratların oluşturduğu Irmak hükümeti 31 Mart 1975'e kadar görev yapıyordu.

IV. Demirel Hükümeti AP, MSP, MHP ve CGP'den oluşan (bir başka deyişle MC "Milliyetçi Cephe") bir koalisyon hükümetiydi. Bu hükümet 27 ay iktidarda kalıyor ve yerini, 1977 seçimlerinden başarıyla çıkan CHP'nin kurduğu II. Ecevit hükümeti alıyordu. Fakat bu azınlık hükümeti parlamentodan güvenoyu alamayarak sadece bir ay hükümet olabiliyordu.

V. Demirel Hükümeti (II.Milliyetçi Cephe) yine AP, MSP ve MHP'den oluşan bir koalisyon hükümetiydi. Bu hükümet ilki kadar uzun ömürlü olmuyor ve göreve geldikten 6 ay sonra 1978 yılının başında bir gensoru oylamasıyla düşürülüyordu.

III. Ecevit Hükümeti, bu dönemin uzun soluklu hükümetlerinden biriydi ve 1979 yılındaki ara seçimlere kadar yaklaşık 22 ay görev yapıyordu.

1979 yılında yapılan ara seçimlerden büyük bir oy patlamasıyla çıkan AP'nin yanısıra dışarıdan MSP ve MHP destekli VI. Demirel Hükümeti 12 Eylül Askeri müdahalesine kadar iktidarda kalıyordu.

12 Eylül'den sonra hükümet kurma görevi, Milli Güvenlik Konseyi ve Devlet Başkanı Kenan Evren tarafından Emekli Oramiral Bülend Ulusu'ya veriliyordu. Bu hükümet Milli Güvenlik Konseyi'nin güvenoyunu alıyor ve 1983 yılında yapılan

PARTİLER	1969		1973		1977		1983		1987		1991		1995		1999	
	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S
Adalet Partisi (AP)	4,229,712	256	3,197,897	149	5,468,202	189	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anavatan Partisi (ANAP)	-	-	-	-	-	-	7,833,148	211	8,704,335	292	5,862,623	115	5,527,288	132	4,122,929	86
Büyük Birlik Partisi (BBP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP)	597,818	15	564,343	13	277,713	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	2,487,006	143	3,570,583	185	6,136,171	213	-	-	-	-	-	-	3,011,076	49	2,716,094	-
Demokratik Parti (DP)	-	-	1,275,502	45	274,484	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Demokratik Sol Parti (DSP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Doğru Yol Partisi (DYP)	-	-	-	-	-	-	-	-	4,587,062	59	6,600,726	178	5,396,009	135	3,745,417	85
Fazilet Partisi (FP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,805,381	111
Halkçı Parti (HP)	-	-	-	-	-	-	5,285,804	117	-	-	-	-	-	-	-	-
Millet Partisi (MP)	292,961	6	62,377	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Millî Selamet Partisi (MSP)	-	-	1,265,771	48	1,269,918	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP)	-	-	-	-	-	-	-	-	701,538	-	-	-	-	-	-	-
Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP)	-	-	-	-	-	-	4,036,970	71	-	-	-	-	-	-	-	-
Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)	275,091	1	362,208	3	951,544	16	-	-	-	-	-	-	2,301,343	-	5,606,583	129
Refah Partisi (RP)	-	-	-	-	-	-	-	-	1,717,425	-	4,121,355	62	6,012,450	158	-	-
Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)	-	-	-	-	-	-	-	-	5,931,000	99	5,066,571	88	-	-	-	-
Türkiye Birlik Partisi (TBP)	254,695	8	121,759	1	58,540	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Türkiye İşçi Partisi (TİP)	243,631	2	-	-	20,565	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yeni Türkiye Partisi (YTP)	197,929	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bağımsızlar	511,023	13	303,218	6	370,035	4	195,588	-	89,421	-	32,721	-	-	-	270,265	3

TABLO IV Not : M.S: Kazanılan Milletvekili Sayısı

KAYNAK : DIE Türkiye İstatistik Yıllığı 1993; DIE Türkiye İstatistik Yıllığı 2000

MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI (KONYA GENELİ)

PARTİLER	1969		1973		1977		1983		1987		1991		1995		1999	
	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S	Aldığı Oy	M.S
Adalet Partisi (AP)	144,151	9	48,249	2	132,232	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anavatan Partisi (ANAP)	-	-	-	-	-	-	324,705	8	307,075	12	137,521	1	108,234	2	64,282	1
Büyük Birlik Partisi (BBP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18,944	-
Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP)	31,139	2	34,390	1	19,896	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	63,170	4	74,869	4	147,126	5	-	-	-	-	-	-	47,808	1	47,297	-
Demokratik Parti (DP)	-	-	121,470	6	27,002	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Demokratik Sol Parti (DSP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50,831	-	68,525	1	95,477	2
Doğru Yol Partisi (DYP)	-	-	-	-	-	-	-	-	136,721	2	188,139	6	116,767	3	123,928	2
Fazilet Partisi (FP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	269,793	6
Halkçı Parti (HP)	-	-	-	-	-	-	124,735	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Millet Partisi (MP)	3,178	-	3,864	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Milli Selamet Partisi (MSP)	-	-	59,242	3	92,694	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP)	-	-	-	-	-	-	-	-	37,161	-	-	-	-	-	-	-
Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP)	-	-	-	-	-	-	111,285	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)	8,726	-	14,332	-	50,056	2	-	-	-	-	-	-	-	-	232,513	5
Refah Partisi (RP)	-	-	-	-	-	-	-	-	120,259	-	233,812	6	339,278	9	-	-
Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	94,189	-	-	-	-	-
Halkın Demokrasi Partisi (HADEP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21,883	-
Türkiye İşçi Partisi (TİP)	5,591	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yeni Türkiye Partisi (YTP)	1,886	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bağımsızlar	22,926	1	1,643	-	362	-	13,242	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇIKAN MİLLETVEKİLİ TOPLAMI		16		16		16		13		14		13		16		16

TABLO V

Not : M.S. Kazanılan Milletvekili Sayısı
KAYNAK : DİE Türkiye İstatistik Yıllığı 1993; DİE Türkiye İstatistik Yıllığı 2000

genel seçimlere kadar iktidarda kalıyordu.

12 Eylül'den sonra ülke çapında yeni bir siyasi yapılanma göze çarpıyor ve kapatılan siyasi partilerin yasaklanan liderlerinin yerine yenileri konuyordu. İlk seçimlere sadece bu partiler sokuluyor.

1983 yılı seçimlerine katılmasına izin verilen Anavatan Partisi, Halkçı Parti ve Milliyetçi Demokrasi Partisi'nin içinden en fazla oy alan Anavatan Partisi oluyordu. Partinin kurucu Genel Başkanı Turgut Özal'ın başbakanlığında kurulan hükümet 1987 seçimlerine kadar tek başına iktidarda kalıyordu.

Bu yasaklanma sürecinde eski liderler, emanetçi başkanlar bularak ve eski partilerinin isimlerini anımsatan isimlerde partiler kurdurarak siyaset arenasında mevcudiyet mücadelesi vermeye çalışıyorlardı. Daha sonra yasakların kalması konusunda yapılan bir referandumla adeta bir Pirus zaferiyle seçim yasakları kalkan eski ve vazgeçilemeyen liderler, isimleri değişse de aynı çizgi-deki yeni partilerinin başına tekrar geçiyorlardı. 12 Eylül döneminin bu yasaklı siyaset yapısının neticesinde, geçmişten belli bir misyonu alıp devam ettiren partiler ve liderleri ile 12 Eylül döneminin ortaya çıkardığı yeni parti ANAP ve lideri Turgut Özal arasında hep büyük bir rekabet olmuştur.

1987 seçimlerinden daha büyük bir başarıyla çıkan ANAP ve lideri Turgut Özal II. Özal Hükümetini kuruyor ve yaklaşık 2 yıl görev yapıyordu. 12 Eylül döneminin siyaset arenasına kazandırdığı yegane büyük parti ANAP ve onun kurucu Genel Başkanı Turgut Özal olmuştur. Turgut Özal, 1989 yılında Başbakanlıktan ayrılarak hemen akabinde Cumhurbaşkanlığına seçiliyordu. Turgut Özal Cumhurbaşkanı olduktan sonra hükümet kurma görevini ANAP Genel Başkanı Yıldırım Akbulut'a veriyor ve ve akbulut hükümeti yaklaşık 19 ay iktidarda kalıyordu. Akbulut 1991 yılında yapılan ANAP olağan büyük kongresinde Genel Başkanlığı Mesut Yılmaz'a karşı kaybediyordu. I. Yılmaz Hükümeti, 1991 yılı genel seçimlerine kadar yaklaşık 5 ay görev yapıyordu.

1991 seçimlerinden başarıyla çıkan DYP ile III. Parti olarak çıkan SHP bir koalisyon olan VII. Demirel Hükümetini kuruyordu. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın ölümünden sonra 16.05.1993 tarihinde Demirel'in Cumhurbaşkanı seçilmesiyle

hükümet istifa ediyordu. Demirel'den sonra DYP Genel Başkanlığına seçilen Tansu Çiller, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından hükümeti kurmakla görevlendiriliyordu. DYP ve SHP koalisyonunun oluşturduğu I. Çiller Hükümeti 25.6.1993-05.10.1995 tarihleri arasında görev yapıyordu. II. Çiller hükümeti bir azınlık hükümeti olarak kuruluyor fakat güvenoyu alamadığı için 1 aydan daha kısa bir süre hükümet oluyordu.

II. Yılmaz Hükümeti, Mesut Yılmaz'ın başkanlığında, ANAP-DYP ortaklığı ve DSP desteğiyle azınlık koalisyon hükümeti olarak kuruluyordu.

1995 yılında yapılan seçimlerden birinci parti olarak çıkan RP ile DYP'nin koalisyon olarak kurduğu Erbakan Hükümeti bir yıl iktidarda kalmıştır. Bu hükümetin Başbakanı Erbakan, başbakanlık devri için istifa edince hükümetin beklentisinin aksine hükümet kurma görevi Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından ANAP lideri Mesut Yılmaz'a veriliyordu.

III. Yılmaz Hükümeti ANAP, DSP ve DTP azınlık koalisyonu şeklinde kurulup CHP tarafından dışardan desteklenmiştir. Bu hükümet 18 ay görev yapmıştır.

IV. Ecevit Hükümeti, DYP ve ANAP'ın dışardan destek verdikleri DSP azınlık hükümeti olup seçimlere kadar 4 ay görev yapıyordu.

V. Ecevit Hükümeti, 1999 yılında yapılan genel seçimlerden birinci parti olarak çıkan DSP'nin, MHP ve ANAP ile kurduğu bir koalisyon hükümetidir ve bu hükümet 3 Kasım 2002 milletvekili genel seçimlerine kadar görev yapmıştır. Bu seçimlerde iktidar ortağı üç parti de %10 ülke barajını aşamamaya meclise girememiştir.

SONUÇ

1970'li yıllardan itibaren Türkiye geneli ve Konya'da merkez partilerin zayıfladığını MSP ve MHP'nin güçlendiğini görüyoruz. 12 Eylül'den sonra Konya ilinde yaşanan siyasi süreçte 1991 yılı genel seçimlerine kadar ANAP'ın birinci parti ve arkasından RP'nin ikinci parti olduğunu ve 1989 yılında yapılan Mahalli İdareler Seçimlerinde ise RP'nin birinci parti durumuna yükseldiğini ve bu siyasi tercih yapısının, 1991 ve 1995 genel seçimlerinde ve 1994 yılı mahalli idareler seçimlerinde de değişmediğini söyleyebiliriz.

RP'nin kapatılmasından sonra kurulan Fazilet Partisi de Konya ili ve merkezde 1999 yılında yapılan genel seçimler ve mahalli idareler seçimlerinden birinci parti olarak çıkmıştır. Konya merkez ilçelerde de bu yapının benzeştiği, hatta sağ partilerin oy yüzdelerinin il geneline göre çok daha yüksek olduğu söylenebilir. Milliyetçi-muhafazakar çizgideki partilerin hem Türkiye hem Konya genelinde 1970'li yıllardan başlayan ve günümüze kadar artarak gelen bir oy yüzdesine sahip olduğunu görmekteyiz. Sağ partilerdeki bu oy yüzdelerinin; Konya merkezde, Konya ili geneline göre, Konya il genelinde ise, Türkiye geneline göre çok daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

70'li yılların başında tek başına AP hükümeti, daha sonra teknokrat hükümetleri akabinde CHP-MSP koalisyonu onu izleyen dönemde MC koalisyonları ve CHP hükümeti ve dönemi kapatan 12 Eylül müdahalesine kadar AP azınlık hükümeti iktidarda bulunmuştur. Bu dönemin genelde koalisyon hükümetleriyle yönetildiğini söyleyebiliriz.

1980'li yılların, Turgut Özal ve partisi ANAP'ın dönemi olduğunu söyleyebiliriz. Turgut Özal VI. Demirel Hükümetinin güçlü bürokrati ve 24 Ocak kararlarının mimarıydı; Askeri müdahalenin kurduğunu geçiş hükümetinde de ekonomiden sorumlu bakan olarak görev yapmasıyla daha sonra kuracağı parti için oldukça sağlıklı referanslar sağladı.

Turgut Özal'ın ANAP'ın başından ayrılmasıyla ANAP oylarında erime her geçen yıl daha çok artmış ve hiçbir zaman tek başına hükümet olamamıştır. 1991 yılındaki seçimlerden sonra koalisyon dönemleri başlamış ve iktidara hiçbir parti tek başına gelememiştir.

Turgut Özal'ın vefatıyla boşalan Cumhurbaşkanlığına 1991 seçimlerinin galibi ve Başbakanı Süleyman Demirel seçilmiştir.

Türkiye 1991-2000 arasındaki dönemi, hemen hemen bütün partilerin içinde bulunduğu çeşitli koalisyon hükümetleri tarafından yönetilerek geçirmiştir. 1990'lı yıllar, Türkiye için koalisyon hükümetleri ve ekonomik krizleri bol bir dönemdi.

12 Eylül mimarlarının, "ülkeyi koalisyon hükümetleri batırıyor" şeklinde ifade edilebilecek felâketlerinin doğruluğunu son 10 yıllık dönemde

bir kez daha görmekteyiz. Türkiye 1983-1991 yıllarında tek başına iktidar olan ANAP hükümeti döneminde, daha sonraki koalisyonlara göre çok daha başarılı neticeler almıştır.

1970-1980'e kadar olan hükümetlerin ilki dışında, hep güçsüz tek başına yeterli çoğunluğa sahip olamayan hükümetler olduğunu görmekteyiz. Bu hükümetler birçok sorunun büyümesine yol açmış, büyük bir anarşik ve yokluk ortamının doğmasına sebebiyet verince arkasından bir askeri müdahale doğurmuştur.

12 Eylül'le siyasi hayatımıza giren parti ve liderlerden ANAP'ın lideri Turgut Özal dışında kimse siyaset sahnesinde uzun ömürlü olamamıştır. 80'ler ANAP'ın dönemi olmuştur. Bu parti sayısal çoğunluğuyla ülkeye istikrarlı ve diğer dönemlere göre daha başarılı bir süreç yaşatmıştır.

1990'lar 2000'lere dek koalisyon hükümetlerinin yarattığı istikrarsızlık ve birçok önemli ekonomik krizle geçmiştir. 90'lar ülke için adeta her alanda kayıp yıllar olmuştur.

Kısa bir özetini vermeye çalıştığımız 30 yıllık siyasi hayatımızın ilginç gelişmelere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Kapatılan partilerin değişik isimlerle kurulduğunu ve yasaklanan liderlerinin bir şekilde yasaklarından kurtulup yeniden partilerinin başına geçtiklerini ve hatta iktidara geldiklerini görmekteyiz. Askeri müdahalelerin partileri kapattığını, fakat yerine yeni parti koymada, pek de başarılı olamadığı ortadadır. Parti kapatmakla bir sonuca gidilemediği ortadadır. Ülkemizin artık parti kapatma sendromunu aşması gerekmektedir. Liderleri ve Partileri, ancak seçmenlerin kendi gönlünde ve sandıkta kapattığı unutulmamalıdır. Türk halkı neyin doğru ve neyin yanlış olduğunu bilecek siyasi bir olgunluğa her daim sahip olmuştur.

KAYNAKLAR

- DİE (1998) Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Konya, DİE Yayınları, Ankara.
DİE (1993) Türkiye İstatistik Yıllığı 1993, DİE Yayınları, Ankara
DİE (2001) Türkiye İstatistik Yıllığı 2000, DİE Yayınları, Ankara
DİE (1977) 1977 Türkiye İstatistik Yıllığı, DİE Yayınları, Ankara.
DİE (2000) 1999 Mahalli İdareler Seçim Sonuçları, Ankara.
DİE (1989) 1989 Mahalli İdareler Seçim Sonuç-

1970-2000 Döneminde Konya'daki Siyasi Ortam (42-55)

ları, Ankara.

DİE (1994) 1994 Mahalli İdareler Seçim Sonuçları, Ankara.

DİE (2001) 1999 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları Konya ili, Ankara.

<http://www.die.gov.tr/TURKISH/ISTATIS/Esg/42Konya/secim1.htm>.

<http://www.tbmm.gov.tr/ambar/hukumet/htm>.

Hürriyet, 30.10.1995.

Yeni Konya, 16.10.1973, 07.06.1977, 20.03.1978, 16.10.1979.

Yeni Meram, 14.10.1969, 23.02.1970, 11.12.1973, 13.12.1977. ■